

PROBLEME CONTROVERSATE ÎN ISTORIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ DE ARTĂ. DATAREA COZIEI

1. Introducere

Lucrarea de față reia, într-o prezentare sumară, elementele principale ale unui studiu detaliat asupra datării mănăstirii Cozia. Este abordată strict problema cronologiei, fără trimiteri sau conexiuni cu alte aspecte ale vieții culturale, sociale, economice. Structura lucrării conține prezentarea izvoarelor istorice (baza comună de date), formularea „problemei Cozia”, expunerea și critica celor mai importante variante de interpretare și a obiecțiilor ce li se aduc, pentru a enunța în final concluziile.

Mănăstirea Cozia este unul din puținele monumente de secol XIV muntean care ni s-au păstrat și în același timp, o reușită artistică deplină; astfel, datarea sa este absolut necesară înaintea oricărei tentative de a explica sistemul complex de influențe și interferențe cu arta din țările învecinate sau relațiile dintre apariția unui anumit tip de edificiu (triconcul) și evenimente socio-culturale (curentul isihast).

2. Izvoarele istorice

Dificultatea datării monumentului se explică prin sărăcia informațiilor din izvoare, greșelile, confuziile, lacunele pe care acestea le conțin.

a) Izvoarele narative (cronici, letopisețe)

Izvoarele narative îl amintesc drept ctitor al Coziei pe voievodul Mircea cel Bătrân (1386-1418), iar în ce privește data, reproduc aceeași sursă (pierdută), care indică văleatul 6891 (=1382/3), perioadă în care se considera începutul domniei sale.

b) Izvoare epigrafice

-pisania în piatră de deasupra ușii de intrare, care datează din epoca brâncovenească și ne indică văleatul 6809 (1300/1).

-pisania zugrăvită de pe peretele vestic al naosului și care datează tot din timpul lui Brâncoveanu; în text se afirmă că biserica a fost zidită din temelie de *blagostivul răposatu domn IO Mircea Voievod cel Bătrân la cursul anilor 6894* (1385/6).

-o dată zugrăvită în pronaos, semnalată în 1903 de către arhitectul Petre Antonescu și despre care s-a constatat ulterior că fost reînnegrită la reparația din veacul al XVIII-lea: *în anul 6894* (1385/6).

c) Izvoare documentare

Adevărata discuție se poartă în jurul acestor surse, care, deși îi atribuie lui Mircea cel Bătrân întemeierea și zidirea Coziei, sunt departe de a clarifica lucrurile. Este vorba de două documente emise în aceeași zi: *20 mai 1388 (în anul 6896, indiction 11, luna mai 20)*, fapt curios care a generat diferite ipoteze și interpretări. În volumul care reunește actele muntenești de secol XIV regăsim „documentul cel lung” cu data de 20 mai 1388¹ și „documentul scurt”², datat 1402-1403, denumiri adoptate de majoritatea cercetătorilor. În ambele documente se afirmă că voievodul a ridicat „din temelie o mănăstire în numele Sfintei și de Viață Începătoarei și Nedespărțitei Troițe”, dar localizarea diferă: „la locul numit Nucet pe Olt, adică Cozia” („documentul scurt”); respectiv: „la locul numit Călimănești pe Olt” („documentul lung”). Totodată, din „documentul lung”, se înțelege că mănăstirea Cozia primea daniile încă din timpul lui Radu I și Dan I.

¹*Documenta Romaniae Historica. B. Țara Românească, I (1247-1500)*, București, 1966, doc. nr. 9, p. 25-28 (în continuare DRH.B, I).

²*Ibidem*, doc. nr. 25, p. 58-60.

Prin același hrisov, mănăstirea Cotmeana devine metoc al Coziei: „Pe lângă acesta, a binevoit domnia mea că „mănăstirea Cotmeana să fie supusă mănăstirii mai sus scrise și de acolo să se stăpânească”, iar viața mănăstirească urmează „orânduirea popii Gavriil”³.

Iată, așadar, baza comună de date; la aceasta, cercetătorii au adăugat alte izvoare documentare în care se regăsesc diverse mențiuni referitoare la Cozia, fiind formulate mai multe ipoteze privind datarea.

3. Problema Coziei

Întrebările privind întemeierea mănăstirii au apărut în momentul în care s-a atribuit o altă dată întemeierii ei ca instituție, decât zidirii sale.

Problema se naște în 1875, când B. P. Hașdeu în *Istoria critică a românilor* se oprește asupra informațiilor dintr-un izvor târziu, *Cronologia tabelară* atribuită pe atunci lui Radu Greceanu; aici se vorbește despre existența a doi „Mircea Voevod” care ar fi domnit în sec. XIV: adevăratul Mircea cel Bătrân, la sfârșitul perioadei, și „Mircea voevod cel dintâiu”, ctitorul Coziei, pe la 1300/1.

La sfârșitul sec. XIX, interesul istoricilor era de a stabili ordinea de succesiune și anii de domnie ai primilor voievozi ai Țării Românești, astfel că preocuparea principală a lui B. P. Hașdeu era de a dovedi inexistența acestui „Mircea Voevod cel dintâiu”.

Pentru a rezolva acest impas, el admite întemeierea și zidirea Coziei între 1385 (an presupus al venirii la tron a lui Mircea cel Bătrân) și 1387 (anul primei mențiuni documentare a mănăstirii), afirmând totodată existența unei alte biserici, înălțată prin 1372-1380 de către Radu Negru, tatăl voievodului Mircea; cele două lăcașuri „s-au identificat” cu timpul, lor anexându-se Cotmeana.

Departate de a simplifica datele problemei, Hașdeu nu făcea decât să le complice, făurind această legendă a ctitoriei lui Radu-Negru, pe care, în timp, numeroși cercetători s-au străduit să o identifice, atenția concentrându-se asupra ruinelor de la „Cozia veche”, aflate în apropierea mănăstirii.

Treptat, însă, s-a demonstrat cu certitudine că aceste ruine nu pot fi anterioare sec. XVI și XVII, deși planul amintește de o formă mai veche⁴; de asemenea, s-a dovedit și că denumirile diferite din documente – Nucetul sau Cozia și mănăstirea *Sf. Treime* de la Călimănești se referă la același așezământ.

4. Variante de interpretare

După cum spuneam, de-a lungul timpului cercetătorii au interpretat diferit baza comună de date, aducând în sprijinul tezelor lor argumente diverse. Cercetând principalele studii publicate, putem deosebi trei direcții importante de interpretare, cu mici variațiuni: Ghika-Budești, Virgil Vătășianu și E. Lăzărescu.

a. N. Ghika-Budești

În studiul său din 1938, N. Ghika-Budești plasează zidirea mănăstirii într-un interval larg: 1380-1393; ctitor sigur este Mircea cel Bătrân, deși biserica a fost „începută poate de Radu Vodă, cu ajutorul călugărului Nicodim și printr-un arhitect sârb”⁵.

Totodată el afirmă, amintind și studiul lui G. Millet că „biserica noastră nu este o copie după o biserică sârbească, ci o variantă după monumentele din această școală, executată de către unul din arhitecții sârbi ai cneazului Lazăr sau ai fiului său, Despotul Ștefan, care a fost chemat de Mircea Vodă în Țara Românească”⁶.

Pe aceeași linie se situează studiile lui Tit Simedrea, din 1961⁷ și D. Bălașa⁸, din 1968.

³ *Ibidem*, doc. nr. 9, p. 27.

⁴ N. Constantinescu, *Cercetarea arheologică de la Cozia*, în *MO*, XVII, nr. 7-8, 1965.

⁵ N. Ghika-Budești, *Restaurarea bisericii mari a mănăstirii Cozia-Memoriul*, în *BCMI*, XXXI, 1938, p.

⁶ *Ibidem*.

⁷ În *BOR*, LXXIX, 11-12, 1961.

b. Virgil Vătășianu

În articolul său din 1969⁸, autorul constată că preocuparea principală este de a se îngriji de înzestrarea călugărilor și nu se menționează nimic despre „proiectarea sau executarea unor clădiri”, astfel că zidirea mănăstirii, inclusiv a bisericii, ar fi fost isprăvită¹⁰.

Virgil Vătășianu pune în discuție și un alt document, dat de Mihail Voievod la Târgoviște, la 22 iunie 1418, în care se spune: „Dă domnia mea această poruncă celor două mănăstiri care sunt întemeiate de bunicul domniei mele, de la Cozia ... și de la Cotmeana”¹¹. De aici ar rezulta că mănăstirea Cozia ar fi fost întemeiată încă din timpul lui Radu I.

Cronologia propusă susține ideea întemeierii în 1385/1386, cu definitivarea așezământului și supunerea mănăstirii Cotmeana în 20 mai 1388.

Inițial Mircea nu avea șanse să ajungă la tron fiind mai tânăr decât Dan, fratele său. În tradiția țărilor din Europa centrală, cunoscută și în Muntenia, fiii de suverani ce nu moșteneau tronul intrau în rândurile clerului; se gândise probabil și Mircea la eventuala necesitate de a se călugări. „În orice caz, Cozia a fost o ctitorie de seamă, dar oare chiar așa de imposibil de înfăptuit din partea unui fiu de domn ambițios?”¹².

Comentarii.

Observații foarte pertinente face E. Lăzărescu în articolul din anul 1970. Referitor la porunca lui Mihail Voievod din 22 iunie 1418, textul este vag și poate fi interpretat în sensuri diferite; astfel, ar putea să se înțeleagă: „ori că Radu I a întemeiat Cozia, iar Mircea Cotmeana, ori că Radu și Mircea ar fi întemeiat împreună și o mănăstire și cealaltă”¹³.

E. Lăzărescu consideră că V. Vătășianu nu aduce argumente pentru a demonstra că izvoarele narative și epigrafice reprezintă temeieri suficient de sigure pentru a stabili data fundării Coziei înainte de 23 septembrie 1386, când Mircea cel Bătrân devine domn. În plus, interpretarea poruncii din iunie 1418 este infirmată de știrile din documentul din 20 mai 1388, iar istoricii sunt de acord asupra faptului că întreaga cronologie a secolelor XIV- XV din *Letopisețul Cantacuzinesc* este greșită.

De asemenea, autorul își exprimă rezerva asupra valorii de argument a speculațiilor lui V. Vătășianu în jurul planurilor de viitor ale tânărului „fiu de domn ambițios”.

c. Emil Lăzărescu

Cel mai important rol în elucidarea „problemei Cozia” îi revine cu siguranță lui Emil Lăzărescu.

În articolul¹⁴ din 1962 el își impune teza, ce va fi preluată ulterior de numeroși cercetători. Un al doilea studiu în 1970, *Despre mănăstirea Cozia și varianta de triconc căreia îi aparține biserica ei*¹⁵, continuă polemica cu Virgil Vătășianu și aduce totodată o serie de modificări.

Demersul său se concentrează pe descifrarea inscripțiilor și interpretarea celor două documente. El propune corectarea datelor din pisană de piatră (6809) și din inscripția din pronaos în 6899 (1390/1); acest an rezultat în ambele cazuri trebuie să corespundă unui fapt real, legat de viața monumentului. Emil Lăzărescu consideră că mănăstirea Cozia începuse să funcționeze ca instituție religioasă înainte de 20 mai 1388 (când Cotmeana îi devine metoc); cum la 18 mai 1388 fusese chiar sărbătoarea Sf. Treimi (hramul bisericii mari a Coziei), rezultă că aceasta trebuie să fie data sfințirii lăcașului.

⁸ În *MO*, XX, 1-2, 1968.

⁹ *Datarea mănăstirii Cozia*, în *SCIA.AP*, XVI, 1, 1969.

¹⁰ *Ibidem*, p. 33.

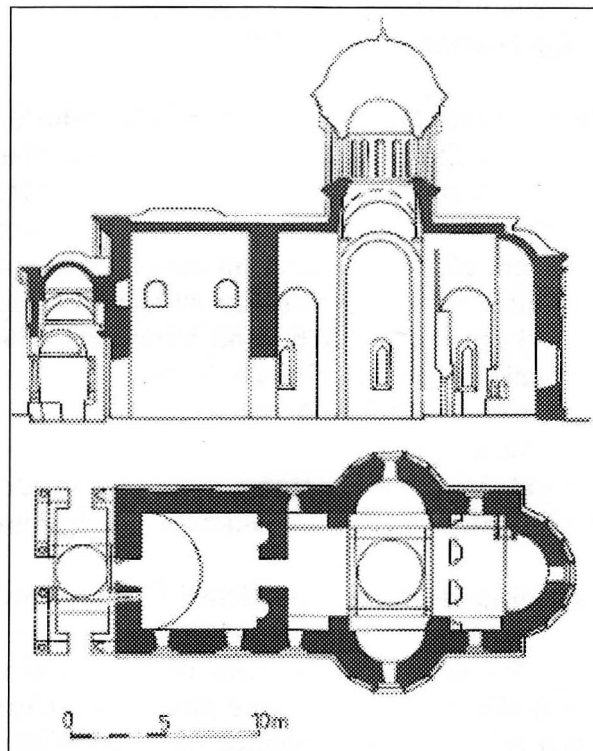
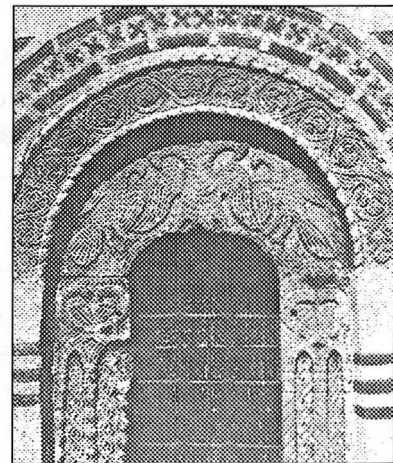
¹¹ *DRH. B. I*, doc. nr. 42, p. 86-88.

¹² V. Vătășianu, *op.cit.*, p. 34.

¹³ E. Lăzărescu, *Despre mănăstirea Coziei și varianta de triconc căreia aparține biserica ei*, în *SCIA.AP*, XVIII, 1970, p. 176.

¹⁴ *Idem*, *Data zidirii Coziei...*, în *SCIA. AP*, 1, 1962.

¹⁵ E. Lăzărescu, în *SCIA. AP*, 2, 1970.

Cozia. Biserica mănăstirii: vedere generală, ancadrament de fereastră cu vulturul bicefal, secțiune longitudinală și plan (după *Arta creștină în România*, vol. III, București, 1983, pl. 28, 31)

Având în vedere că Mircea devenise domn la 23 septembrie 1386, zidirea mănăstirii nu putea fi începută decât în primăvara anului 1387, astfel că în mai 1388 ea să fi fost gata pentru a fi sfințită. Terminarea definitivă a lucrărilor se plasează probabil în intervalul indicat de datele amendate din inscripției, deci în cursul anului 6899, adică între 1 septembrie și 31 august 1391.

În 1969 semnalăm importanta contribuție a lui Răzvan Theodorescu, cu articolul *Despre un însemn sculptat și pictat de la Cozia (în jurul „despoției” lui Mircea cel Bătrân)*¹⁶, în care ia în discuție prezența motivului acvilei bicefale, care apare în Bizanț și în țările balcanice în sec. XIII-XIV „întotdeauna în legătură exclusivă cu despoți, cneji și regi”¹⁷.

Profesorul Răzvan Theodorescu susține teza lui E. Lăzărescu și semnaleză analogia cronologică perfectă dintre apariția acestui motiv la Cozia și unul din cele mai importante

¹⁶ în *SCIA. AP*, 2, 1969.

¹⁷ R. Theodorescu, *op. cit.*, p. 196.

episoade ale acțiunii politico-militare ale voievodului, și anume cucerirea Dobrogei. Între 1388-1389, când la biserica, deja sfințită, continuau lucrările de finisare, domnitorul muntean devenea stăpânitorul unei regiuni în care până atunci existaseră doi cârmuitori Dobrotici și Ivanco, ce purtaseră titlul de despot. Acvilele bicefale de la Cozia reprezintă astfel „ecoul diferit și strict contemporan al unor evenimente ce se petreceau sau abia se consumaseră la hotarul de la răsărit al statului muntean”¹⁸. Odată cu titlul înaintașilor săi, Mircea cel Bătrân preia și însemnul heraldic ce-l însoțea.

Corelată cu aceste aspecte, datarea propusă de Emil Lăzărescu, se precizează: finisarea elementelor de sculptură exterioară (incluzând și motivul acvilei) avea loc nu în cursul anului 1387 și în iarna 1387-1388, ci după sfințirea lăcașului, între 1388 și 1389 - perioadă în care Mircea cucerea Dobrogea, iar decorul pictat al interiorului - în care regăsim același însemn - se realizează înainte de 31 august 1391.

În 1983, în *Arta creștină în România*, vol. 3 (sec. XIV), Corina Popa preia, de asemenea, varianta de datare a lui Emil Lăzărescu, cu precizările aduse de profesorul Răzvan Theodorescu: ”Începută la 1387, sfințită la 18 mai 1388 și zugrăvită poate în 1390-1391, biserica mare a Coziei, destinată a fi prima biserică de mănăstire cu funcția de necropolă domnească, reprezintă ctitoria cea mai importantă a lui Mircea cel Bătrân”.

Revenind la studiile lui Emil Lăzărescu, semnalăm o nouă rectificare a datelor în cel de-al doilea articol al său, cel din 1970; autorul consideră că poate reconstitui data purtată de hrisov în original, și anume 11 decembrie 1387.

Comparând cele două documente – cel din 11 decembrie 1387 și cel din 20 mai 1388, el constată că primul este, practic, un act de proprietate obișnuit, în timp ce celălalt consemnează și norme de funcționare ale obștii călugărești. Deci, „între cele două date sus amintite s-a petrecut ceva care a dus la schimbări însemnate în viața economică și religioasă a mănăstirii, și anume chiar evenimentul care a făcut necesară emiterea celui de-al doilea hrisov”, adică sfințirea bisericii.

O „indicație pe deplin concludentă” ne oferă hrisovul dat de Dan al II-lea, la 12 decembrie 1424, din Târgoviște¹⁹, în care se vorbește numai de Cozia singură și în care se specifică limpede: „precum a ridicat această mănăstire sfântă răposatul Mircea voievod și a dăruit și a adăugat...”²⁰.

Tot din comparația dintre cele două documente ce poartă vâleatul 6899 reiese clar că ambele indică unul și același loc „sau mai precis faptul că *nucetul* în care a fost zidită Cozia se afla în hotarul satului Călimănești”²¹. Rezultă astfel că Mircea și-a înălțat ctitoria pe un loc ce a trecut direct din stăpânirea boierului Nan Udobă în aceea a mănăstirii. Mircea și-a dat singur învoirea, „în calitatea lui de voievod”, deci după 23 septembrie 1386, astfel că de începerea zidirii înainte de această dată nu poate fi vorba”²².

Cronologia finală nu suportă prea multe modificări: lucrările au început, probabil, în primăvara anului 1387 și până în toamnă se ajunsese până la acoperiș; în acest stadiu a fost înzestrată prin hrisovul din 11 decembrie 1387, cu cinci sate, „dintre care cel dintâi numit este chiar acela de pe hotarul căruia ea fusese zidită, Călimănești”; biserica mare a fost sfințită la 18 mai 1388, prilej cu care s-a emis și hrisovul din 20 mai 1388 ce trecea Cotmeana în ascultarea Coziei; terminarea definitivă a monumentului se plasează între 1 septembrie 1390 și 31 august 1391.

Pe direcția conturată de Emil Lăzărescu merge până la un punct și N. Constantinescu, cu studiul din 1965 *Cercetările arheologice de la Cozia*²³. El consideră că „Voievodul va fi

¹⁸ *Ibidem*, p. 198.

¹⁹ *DRH, B, I*, doc. nr.56, p. 110-112.

²⁰ *Ibidem*, p. 176.

²¹ E. Lăzărescu, în *SCIA. AP*, 2, 1970, p. 177.

²² *Ibidem*, p. 178.

²³ Vezi nota 4.

procedat la punerea pietrei fundației într-un cadru festiv, în ziua în care hramul ctitoriei a căzut exact la 18 mai 1388.²⁴ Întâlnim aici o primă respingere a datei de 18 mai 1388 ca zi a sfințirii monumentului. În articolul său din 1968, D. Bălașa se opune la rândul lui acestei interpretări a lui E. Lăzărescu: coincidența sărbătorii Sf. Treimi cu o dată foarte apropiată de cea a emiterii documentului (20 mai) nu reprezintă un argument pentru a accepta atunci sfințirea bisericii; în plus, sfințirea trebuia făcută și după terminarea zugrăvelii.

Criticile cel mai des auzite la adresa lui E. Lăzărescu vizează preferința sa pentru rectificarea datelor. În 1969, V. Vătășianu, în *Datarea mănăstirii Cozia*, remarcă acid în legătură cu corectarea văleatelor din pisanii în 6899 (1390/1): „Notez că nici una dintre aceste date nu sunt transmise de vreo cronică, pisanie sau document, ci exclusiv rezultatul unor interpretări și emendări” și „ce rost ar mai avea consultarea documentelor, dacă, sub pretextul de interpretare critică, ne considerăm îndreptățiți să le desființăm prin emendarea textului și a datelor?”²⁵

d. Daniel Barbu

Cel care a reușit, se pare, în cele din urmă să clarifice întreaga problemă este Daniel Barbu. Ca și N. Constantinescu, el consideră că la 18 mai 1388 „Mircea, în cadrul unei ceremonii solemne, nu făcuse decât să pună temeliiile noului așezământ”²⁶. La 20 mai 1388, Cozia funcționa ca instituție, altfel Cotmeana neputând să-i devină metoc; popa Gavriil pare a fi egumenul de la Cotmeana, așezământ afectat de incendiul din 1386/87. „Fenomenul migrației fraților lui Nicodim de la Vodița la Tismana (...) se repetă întocmai prin strămutarea comunității lui Gavriil de la Cotmeana la Cozia”²⁷.

Daniel Barbu consideră că hrisovul din 8 ianuarie 1392 „citit până astăzi cu insuficientă atenție, dă cheia întregii probleme”²⁸; sfințirea bisericii²⁹ are loc la 6 ianuarie 1392, de sărbătoarea Epifaniei, sărbătoarea Treimii, deci sărbătoarea hramului; se confirmă astfel sugestia dată de D. Bălașa în articolul său din 1968: „caracterul excepțional al evenimentului este evidențiat și de faptul că nici un alt act emis de Mircea nu cuprinde un număr atât de mare de martori.”³⁰ Biserica avea la acea dată frescele și decorația sculptată finisate, dovedindu-se astfel justetea emendărilor propuse de Emil Lăzărescu datelor din pisanii (1390-1). De ce nu a folosit însă și Emil Lăzărescu acest text pentru a-și susține afirmațiile? Poate pentru că ar fi trebuit să admită astfel o a doua „târnosire”.

Concluzii

Concluziile discuției, în momentul de față, par a fi cele formulate în 1986 de D. Barbu, cel care a reușit să rectifice interpretarea lui Emil Lăzărescu, fructificând și sugestiile lui N. Constantinescu și D. Bălașa.

În mod cert, plasarea începutului lucrărilor în primăvara lui 1387 nu se mai susține, din moment ce 18 mai 1388 nu mai reprezintă data sfințirii monumentului, ci data ceremoniei de sfințire a fundațiilor; în 1388/89 biserica este înălțată, probabil, până la acoperiș iar în perioada 1390/91 se realizează decorația pictată și se definitivează ultimele detalii. „La 6 ianuarie 1392 (...) lăcașul este sfințit și mănăstirea (...) începe să funcționeze conform rosturilor sale spirituale”³¹.

Desigur, meritul principal în dezlegarea problemei datării Coziei îi revine în continuare lui E. Lăzărescu, ale cărui inspirate emendări și abile demonstrații au contribuit în

²⁴ N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 596.

²⁵ V. Vătășianu, *Datarea mănăstirii Cozia*, în *SCIA.AP*, 1, 1969.

²⁶ D. Barbu, *Pictura murală din Țara Românească în secolul al XIV-lea*, Editura Meridiane, București, 1986, p. 58.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*, p. 59.

²⁹ *DRH*, B, I, doc. nr. 17, p. 44 „am săvârșit și am târnosit”.

³⁰ D. Bălașa, *op. cit.*, p. 59.

³¹ D. Barbu, *op. cit.*, p. 60.

mare măsură la formularea unor idei de bază ale cercetărilor ulterioare. Un rol aparte îl are Daniel Barbu, care a revalorificat întreaga informație, formulând concluzii care până astăzi nu au fost infirmate.

Dincolo însă de cronologie, de dovezi istorice, de informația pură, datarea Coziei rămâne unul dintre cele mai mari capitole ale istoriei artei românești prin frumusețea dezbaterilor, prin subtilitatea interpretărilor, prin abilitatea demonstrațiilor și energiile intelectuale pe care le mobilizează.

DESPINA HAȘEGAN
Univesitatea București

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

BCMI – Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice

BOR – Biserica Ortodoxă Română

MO – Mitropolia Olteniei

SCIA. AP – Studii și Cercetări de Istoria Artei. Seria Artă Plastică

CONTROVERSIAL PROBLEMS OF ROMANIAN ART HISTORIOGRAPHY. DATING COZIA MONASTERY

SUMMARY

The present paper briefly presents the main elements of a detailed study conducted upon the Cozia Monastery, one of the most representative monuments of the Wallachian 16th century.

After the presentation of the historical record which makes up the common basic data (narrative records-chronicles, annals; epigraphically records-rotives and inscription; documentary records) the author lays down the problem of Cozia Monastery: whether Cozia Monastery functioned as an institution before the building of the church and when this one was built.

A survey of the main studies dedicated to this topic allows identifying three important directions of interpretation: Ghika Budești, Virgil Vătășianu, Emil Lăzărescu.

The Ghika Budești interpretation places the building of the monastery between 1380-1393, the founder being Mircea The Eldest (1384-1418).

Virgil Vătășianu supports the idea of the church being established in 1385-1356 and completed on May 20, 1388.

The chronology proposed by Emil Lăzărescu, who brings the most important contribution to the solving of problem, indicates the year 1387 as starting monument for the construction work; the church was consecrated on May 18 1388 and the adornment of the monument ended in 1390-1391.

However, the one who succeeded in clarifying the whole problem was Daniel Barbu; on May 20, 1388, the Cozia Monastery was functioning as an institution; the dedication of the church took place on January 6, 1392, when the frescoes and the sculpted adornment were completed.

As a conclusion, the ceremony of the dedication of the foundations took place on May 18, 1388; the church was built between 1388-1389; the adornment was accomplished between 1390-1391, and the conservation took place on January 6, 1392.

The dating of the Cozia Monastery remains one of the most interesting chapters of Romanian Art History given the challenging debates it caused and the intellectual energies it stimulated.